

LEXIKÁLNY EXHIBICIONIZMUS V ROMÁNOCH D. MITANU “HĹADANIE STRATENÉHO AUTORA” A J. ANDRUCHOVYČA “MOSKOVIÁDA”

Vanessa Massayová

Масайова В. Лексичний ексгібіціонізм у романах Д. Мітани «У пошуках втраченого автора» та Ю. Андруховича «Московиада». Стаття присвячена компаративному розгляду творчості Д. Мітани та Ю. Андруховича на прикладі їхніх романів «У пошуках втраченого автора» й «Московиада» та за посередництвом такого поняття, як «лексичний ексгібіціонізм». На основі цього зроблено висновок, за яким, незважаючи на значні соціокультурні відмінності між двома авторами, вони досягають релевантних результатів, спрямованих на подолання сексуальних табу та глибоке проникнення в основи людського існування.

Ключові слова: Д. Мітана, Ю. Андрухович, словацький постмодернізм, український постмодернізм, лексичний ексгібіціонізм.

Massayova V. Lexical exhibitionism in D. Mitana's novel “Searching for a lost author” and J. Andrukhovich's novel “Moscoviade”.

At present, more and more attention is being paid to postmodernism and its individual sectors, for the phenomenon as a whole still does not have a unified definition and has not yet been examined in detail, which is the main reason why postmodern analysis is gaining in popularity.

Moreover, national literatures such as the Slovak and Ukrainian postmodernism have not yet been subjected to a comparative analysis, and this fact irrefutably testifies to the need for such studies and their relevance. We tried to propose a new method of analysing postmodern texts, using the term “lexical exhibitionism”. The combination of sexual paraphilia and language creates the concept of “lexical exhibitionism”, which, thanks to Lacan, we do not understand as something of a sexual nature, but as a confirmation of human existence, by what is natural to it, or as an understanding of its own essence. To verify our theory in practice, we chose the works of important unique authors of Slovak and Ukrainian postmodernism, namely D. Mitana and his “Searching for the Lost Author”, and J. Andrukhovich with the novel “Moscoviade”. Both authors very specifically represent the national stream of postmodern art, and are among the best postmodernists in their country. In addition, it is very interesting to compare the novels, because in both cases the main theme of the novel is sex. The analysis of the novels by Mitana and Andrukhovich in the context of “lexical exhibitionism” therefore allows us to conclude that, despite the significant socio-cultural differences between the two authors, both achieve relevant results associated, on the one hand, especially with overcoming sexual taboos, and on the other hand, with deep penetration to the foundations of human existence, filled with intractable contradictions

and unmistakable loneliness, the tragic of which, paradoxically, denies exhibitionist outrage.

Key words: *D. Mitana, J. Andrukhovych, Slovak postmodernism, Ukrainian postmodernism, lexical exhibitionism.*

Predstavenie problému a jeho prepojenie s dôležitými vedeckými prácami. V súčasnosti sa čoraz viac pozornosti upriamuje na postmodernu a jej jednotlivé odvetvia, pretože daný jav ako celok stále nemá jednotnú definíciu, a nie je doteraz podrobne preskúmaný, čo je hlavným dôvodom toho, prečo analýza postmodernity tak naberá na popularite. Veľmi zaujímavou sa javí práve postmoderná literatúra, ktorá v sebe dokázala obsiahnuť nie len umelecké, ale aj filozofické postupy a hodnoty postmodernej epochy, vďaka čomu vystupuje ako komplexný zdroj pre jej skúmanie.

Navyše také národné literatúry, ako slovenská a ukrajinská postmoderna ešte neboli podrobené komparatívnej analýze, a táto skutočnosť nevyvrátiteľne svedčí o potrebe takýchto štúdií a ich relevantnosti.

Podľa mienky postštrukturalistických mysliteľov (J. Derrida, J. Deleuze, F. Guattari, J.-F. Lyotard, M. Foucault, a ďalší) je svet vnímaný ako veľký hypertext, a jediná skutočná realita je tá slovom napísaná. V súvislosti s daným tvrdením možno povedať, že postmoderná tvorba vynakladá snahu práve na popieranie daných veľkých rozprávání a právd, a téma sexuálnosti a sexu ako takého bola v daných tvrdeniach zakázanou, nerozpracovanou témou. Postmoderna s veľkou obľubou rozoberá a odkrýva podstatu práve vybraných javov.

Analýza nedávnych výskumov a publikácií. Už Z. Freud vo svojich teóriách upozorňoval na silne potlačovaný, živočíšny sexuálny pud, ktorý prebýva v ľudskom podvedomí a netrpezlivo čaká, kedy si bude môcť ukradnúť aspoň chvíľku na prejavenie sa v bežnej realite. Všeobecne známym faktom je Freudovo tvrdenie, že človek nie je racionálne uvažujúca bytosť, ba naopak, podstatou každého ľudského skutku je živočíšny pud, sexuálny chtíč, a práve ten pôsobí ako nevedomí spúšťač všetkých fyzických aj myšlienkových procesov [9, s. 6].

Nie len Z. Freud, ale aj J. Lacan je filozofom, bez ktorého myšlienok by sme sa danej téme nemohli venovať. Jeho hlavná zásluha spočíva v štrukturalistickej a postštrukturalistickej revízii Freudovej psychoanalýzy. Práve on sa zaslúžil o to, že jazyk sa začal vnímať ako prostriedok vyjadrenia podvedomých túžob. Lacanovým najvýraznejším prínosom je nový prístup k popisu štruktúry psychiky, ktorý vychádzal zo štruktúry jazyka [11, s. 135].

Sám Lacan vyhlasuje, že nevedomie je usporiadané ako jazyk, pomocou ktorého sa na povrch dostávajú potlačované vnútorné impulzy [5, s. 39].

Na to subjektu slúži podľa neho “objekt *a*”, ktorý v našom prípade predstavuje slovo, ktorým sa subjekt štíepi s cieľom seba vyjadrenia, už nie je iba materiálnym obalom, ale vypúšťa von aj idealistické vnútro, no už nenesie rovnaký význam. Pomocou “objektu *a*”, ktorý sa vracia v obohatenej forme, naplnené novým symbolickým významom, sa doposiaľ reálny subjekt transformuje takisto na odraz, pretože reálne nemožno uchopiť, iba symbolicky interpretovať [10, s. 103].

Preto, keď Lacan opisuje nevedomie ako jazyk, myslí tým to, že jedine skrz jazyk dokáže ľudská bytosť vyjadriť to, čo je v nej skryté, pretože najčistejšou a najsymbolickejšou funkciou jazyka je potvrdzovanie samotnej ľudskej existencie. Symbolika sa stáva novým spôsobom myslenia [5, s. 39, 44, 46]. Novým poriadkom symbolického vzťahu človeka k svetu je cez obraznosť v umení.

Existencia umenia ako dvojníka sveta dokazuje iluzórnosť subjektívneho Ja vyjadreného slovami, a človek funguje iba ako spojka medzi vonkajším svetom a jazykom. Podstata symbolizácie v umení z pohľadu Lacanovej teórie spočíva v návrate potlačovaných tráum a komplexov na jazykovej úrovni, pomocou slovných hier [1]. Symbolicky znejúce slovo totižto cenzuruje libido, a dar reči zabraňuje človeku na rozdiel od zvierata bezhlavo sa poddať živočíšnym túžbam a sklonom.

Na výskum podvedomých podnetov v jazyku slúžia metafora a metonymia, pomenúvajúce nie vec, ale jej význam, znak, ktorý následne nadväzuje na ďalší, a tým vzniká akási lingvistická sieť, vyjadrujúca realitu ako celok [2].

Práve vďaka vzťahu jazyka a podvedomia je postmoderná literatúra plná momentov odhaľujúcich vnútornú motiváciu a skryté vášne, ktoré slúžia na to, aby človek porozumel sám sebe na inej úrovni, a to je jednou z hlavných úloh lexikálneho exhibicionizmu.

Cieľ a úlohy výskumu. Pre úzke prepojenie Freudovho a Lacanovho učenia a predmetom výskumu, sme sa rozhodli, že sa pokúsime navrhnuť novú metódu analyzovania postmoderných textov, a to pomocou pojmu “lexikálny exhibicionizmus”, ktorý si v nasledujúcich riadkoch podrobnejšie vysvetlíme. Je dôležité podotknúť, že termín “lexikálny exhibicionizmus” [6] sme si nevymysleli, ale stretli sme sa s ním pri študovaní materiálov pre bakalársku prácu, no nikde sme nenašli jeho rozbor, a preto považujeme za lákavé a predovšetkým aktuálne venovať sa jeho opisaniu. Vo zvolených textoch sme sa rozhodli vyhľadať a ukázať vyššie vymenované momenty, ktoré sa posnažíme interpretovať pomocou nadobudnutých znalostí z danej oblasti, ako aj vysvetliť dôvody a myšlienky skryté pod rúškom exhibicionistického vyjadrovania. V textoch sa zameriame práve na tzv.

momenty “otvárania kabátu” pomocou slov, so zámerom demonštrácie vlastnej podstaty pomocou šokovania verejnosti.

Prezentácia hlavných výskumných materiálov. Pre overenie našej teórie v praxi sme si vybrali diela významných unikátnych autorov slovenskej a ukrajinskej postmodernity, konkrétne D. Mitanu a jeho “Hľadanie strateného autora”, a J. Andruchovyča s románom “Moskoviáda”. Obaja autori veľmi špecificky reprezentujú národný prúd postmodernej tvorby, a patria medzi najlepších postmodernistov svojej krajiny. Okrem toho, je veľmi zaujímavé porovnávať práve dané romány, pretože sa v niekoľkých momentoch ideovo zhodujú.

Definícia “lexikálneho exhibicionizmu”. Exhibicionizmus je všeobecne definovaný ako deviantné sexuálne správanie, pri ktorom sa sexuálne vzrušenie dosahuje pri ukazovaní genitálií na verejnosti – cudzím ľuďom, najčastejšie príslušníkom opačného pohlavia a deťom, a to v zdanlivo úplne bežnej, každodennej situácii. Najväčšiu satisfakciu spôsobuje deviantovi pozorovanie rozpačitých, vystrašených, ustráchaných reakcií obetí, ktoré sú pre danú nonkonformitu vystavené šoku. Táto sexuálna porucha je pre postihnutú osobu (najčastejšie ide o heterosexuálneho muža) spôsobom dokazovania si svojej mužskosti a majestátnosti vlastnej osobnosti, v niektorých prípadoch sprevádzaný aj fyzicky nedostatočným vývinom, vyvolávajúcím v duševne chorom potrebu obhajoby. Tento akt je vždy impulzívny, odohráva sa v stave zúženého vedomia spôsobeného stresom, vysokou úzkosťou, intenzívnou nekontrolovateľnou sexuálnou fantáziou [8].

V živočíšnej ríši samce demonštrujú vztyčený úd súperom ako symbol výzvy, agresivity, pripravenosti na útok. Očakávanou reakciou nepriateľa je strach, prekvapenie, strach z možného útoku [3].

Ak spojíme daný fakt s literatúrou postmodernity môže to evokovať dojem, že presne o to sa postmoderní autori aj snažia, surovo šokovať societu demonštráciou vlastných názorov tak, aby to vyzvalo buď záujem, počudovanie, alebo strach. V súvislosti s literatúrou a umením môžeme hovoriť o exhibicionizme, keď čelíme túžbe autora bezostyšne demonštrovať stavbu pohlavných orgánov, alebo zobrazíť fyziologické funkcie tela, alebo upútať pozornosť čitateľa odpudivými črtami psychiky, škaredými myšlienkami a zámerne zlými činmi. Literárny exhibicionisti sa na rozdiel od bežných spisovateľov snažia svojich čitateľov šokovať, uraziť a zahanbiť, no nie je to hlavným zámerom ich textov, ba naopak, ukazujú pravú ľudskú podstatu, ktorá je v spoločnosti častokrát tabuizovaná.

Exhibicionisti sú spravidla rezervovaní a nerozhodní ľudia, ktorí sa ťažko pohybujú v spoločnostiach a len s námahou nadväzujú známosti.

Veľká väčšina z nich má už od detstva problémy s komunikáciou. Preto napríklad autisti, alebo ľudia s Downovým syndrómom, ktorým chýba dar reči, prípadne je vo veľkej miere obmedzený, nevedia svoje túžby ventilovať inak ako živočíšne. Prechádzajú do abnormálneho správania pre tomu, že nie sú schopní komunikovať, či mať normálny sexuálny vzťah [8].

Podľa M. Foucaulta je sexuálny vzťah iba produktom spoločenských praktík a nie je prirodzený, navyše žiaden sexuálny vzťah neexistuje, pretože aj keď človek hľadá spojenie dvoch subjektov formou fyzického styku, k prepojeniu podstát nikdy nedôjde, a teda nemožno hovoriť o akomkoľvek vzťahu [7].

Ak to pretransformujeme na skúmaný objekt, a teda postmodernú literatúru, môžeme vycítiť, že aj v prípade tejto skupiny autorov ide v ich tvorbe najmä o potrebu rozbíjať zábrany a predvádzať svoje potlačované idey a chůtky prostredníctvom slov na papieri, čím si následne ukájajú potrebu sebavyjadrenia a sebauspokojenia, po tom, ako vyjdú z kožou na trh. Spojením sexuálnej parafílie a jazyka teda vzniká pojem “lexikálny exhibicionizmus”, ktorý vďaka Lacanovi nechápeme ako niečo sexuálneho charakteru, ale ako potvrdzovanie ľudskej existencie, tým, čo jej je prirodzené, či ako pochopenie vlastnej podstaty.

Lexikálny exhibicionizmus v praxi. Ako prvý exemplár pre našu analýzu sme si vybrali román veľmi výrazného slovenského postmoderného autora D. Mitanu — “Hľadanie strateného autora”. Mitana veľmi svojským spôsobom opisuje pôvod ľudskej rasy a dôvody jej nedokonalosti, čo sa javí ústrednou témou jeho románu. Ďalej sa budeme venovať aj skúmaniu románu “Moskoviáda” od jedného z najznámejších ukrajinských postmodernistov J. Andruchovyča, ktorý vo svojich dielach takisto vo veľkom operuje s šokujúcimi motívmi.

Rozprávanie Mitanu začína tvrdením, že najskôr Satan stvoril ľudí ako “obojpohlavné androgénne bytosti” [13, s. 19] — hermafroditov, lenže praotec (Boh) rozdelil pohlavia a odvtedy “túžia muži a ženy po obnovení [...] spojenia, aby sa tak stali podobnými [...] bisexuálnemu praotcovi” [13, s. 19]. Lenže, podľa slov Lucifera, týmto aktom Boh nevytvoril lásku, ale naopak “živočíšnu túžbu, žiarlivosť a nenávisť, vraždu a smrť, bolesť a utrpenie” [13, s. 69]. Keďže vyššie bytosti nemusia hľadať spojenie so sebou samým v druhom objekte, milujú sa (sami so sebou) “vo dne v noci” [13, s. 211]. V daných tvrdeniach cítim inšpiráciu vyššie spomenutým tvrdením M. Foucaulta o tom, že sexuálny vzťah nie je ozačstným vzťahom, ale iba spoločenským výmyslom [7].

Druhý pokus o stvorenie človeka vraj prebehol tak, že padli anjeli (démoni) “proti príkazu svojho boha obcovali s dcérami ľudskými” [13,

s. 115] a Boh sa na tieto orgie musel pozerieť. Postupne sa vyjasňuje, že “my sme vlastne démoni” [13, s. 115] a daným príbehom hlavný hrdina s Luciferom ospravedlňuje nedokonalosť ľudských bytostí. Nie len Mitana, ale aj Andruchovyč využíva rovnaké myšlienkové postupy a o ľuďoch tvrdí, že sú to “Antikristovi mutanti” [12, s. 130]. Navyše hovorí, že ľudia sú ako potkany — “sú nenásytné v žraní aj kopulácii, obdarené diabolskou prefikanosťou” [12, s. 130]. Obaja autori sa teda zhodujú na tom, že človek je produktom samotného Diabla.

Okrem toho sa v texte Mitanu vyskytuje aj sýrska legenda o pôvode ľudstva, a síce, že planéta Zem predstavovala vesmírnu toaletu, na ktorú potrebovali muž a žena ísť po tom, ako sa odvážili zjesť placky namiesto ich prirodzenej potravy, a museli ísť “na veľkú potrebu” [13, s. 116]. Ich exkrementy sa stali základnou tvarovacou hmotou na vytvorenie človeka, a preto nie je ničím iným, ako chybným kusom. Z toho v podstate vyplýva, že výkal symbolizuje vyššie spomínaný “objekt *a*” (“objekt *a*” ako formu exkrementov uvádza aj Jampolskij ako príklad) [11, s. 204], ktorý vypadol zo subjektu — mimozemských bytostí a v obohatenej forme — vo forme človeka nadobúda nový význam.

Téma výkalov a telesných tekutín má svoje miesto vo viacerých častiach románu, autor spomína na to, že jeho prvá kniha bola pre neho ako “ejakulace” [13, s. 184] — vyprskla z neho nečakanou rýchlosťou a priniesla mu slastné uspokojenie.

Danú tematiku hojne využíva aj Andruchovyč v “Moskoviáde”. Navrhuje, aby ľudia pri boji po sebe hádzali “poháre plné špiny a hovien” [12, s. 37], keďže nič iné, ako vlastný biologický odpad im ich vlast na prežitie neponúka. Píše o tom, ako sa hlavný hrdina pokúša prísť na vlastnú podstatu tým, že pomyselne skúma obsah svojich čriev a žalúdka, popri tom hľadá záchod, lebo mu treba “vypustiť vodu” [12, s. 110], čím sa v skutočnosti chce zbaviť všetkých dovtedajších problémov, ktoré sa naň v daný deň nabalili.

Neskôr hlavná postava necháva “skapať [...] v hovniach” [12, s. 120] svojho protivníka, pretože tak ako hovno (“objekt *a*”), je odpadom, ktorý človek vylučuje, aby sa ho zbavil, tak aj daná postava je symbolom odpadu spoločnosti, a patrí tam, kde všetky zvyšky a výkaly ľudského pokolenia. V súvislosti s danou témou tvrdí, že knižnica je vlastne “kanalizácia ľudského ducha” [12, s. 123].

Tabuizovaná téma sexu je badateľná v spojení s jazykom v oboch dielach, napríklad, u Mitanu hlavný hrdina opisuje akým esom v rukáve jeho známeho je tzv. “intelektuálna perverzítka” [13, s. 49], teda zavádzanie symbolickými rečami mladých dievčat, nepoškvrnených túžbou po poznaní, na ktoré je “perverzne orientovaný” [13, s. 49].

Ďalšia slovná hračka je skrytá priamo v pseudonyme autora. D. Mitana opisuje ako sa hlavný hrdina Tomáš Eliáš chce z celej DUŠE spojiť z jeho láskou Annou — z nemčiny “mit Anna” [13, s. 48] — vo výsledku vzniká pseudonym Dušan Mitana. Jeho fiktívna predstava splynutia s danou ženou prerastá subjekt, a tak sa objekt zaobaluje do alter ega, ktoré si vytvoril, aby sa vedel vyrovnat s neúspešným spojením.

V “Moskoviáde” o sebe zase hrdina tvrdí, že “svojim údom [...] spojil vzdialené kontinenty” [12, s. 55] a našiel pre nich spoločného “osemeňovateľa” [12, s. 55] v okamihu, keď sexuálne splynul s africkou ženou, čo sa dá považovať za symbol národnostného hľadania vlastnej identity. Sex ako taký je jedným z hlavných motívov Andruchovyčovho románu.

Čo sa týka lexikálneho exhibicionizmu v “Moskoviáde”, domnievame sa, že všetkými demonštráciami milostných vzťahov protagonistu, ukázanými v románe, chce poukázať na rôzne etapy hľadania samého seba ako človeka a jeho zmyslu na tomto svete. V milostnom vzťahu so staršou ženou, kde síce pri tom, keď sa “ohmatávali” [12, s. 64] nebolo cítiť žiaden rozdiel, je v danom momente badateľný pokus silou mocou sa pridržat starej generácie, starého Ruska. Hrdina sa súčasne zmieta medzi vzťahom so zrelou ženou a sexuálnymi radovánkami s mladou naivnou maturantkou, predstavujúcou mladú generáciu, ktorá ho znenávidela “sladkou orgiastickou nenávisťou” [12, s. 65] po tom, ako zistila, že ju iba balamutil rovnako ako Mitana “perverzne orientovaný” priateľ [13, s. 49]. Veď predsa, keď chce chlapec “pretiahnuť mladé dievča, toľko jej toho našľubuje” [12, s. 101], aby s ňou mohol na okamih splynúť. Sila slova v danom prípade predstavuje prostriedok na dosiahnutie vlastných túžob [1].

Trpkosť hrdinovej “vtedajšej existencie si vyžadovala nejaké východisko” [12, s. 65], a tak sa ďalšou “obetou” jeho pokusu najšť spojenie pomocou sexuálneho styku stala kritička z Moskvy, s ktorou mal “slovný sex” [12, s. 66], spočívajúci výlučne v rozhovoroch. Do detailov “ocmúľovali” [12, s. 66] rôzne pikantné témy, a ich jazyky “zvlhčené mazľavou sladkastou slinou” [12, s. 66] im nahradili celý komplex citovo-telesných slasť.

V danom príbehu perfektne vyniká princíp toho, že sexuálny vzťah vlastne neexistuje, postavy demonštrujú slovami svoje najtajnejšie túžby, a teda reálne sa pomocou symbolickej reči derie na povrch, nepotrebuje k tomu žiadne fyzické akty [1].

Kľúčovým vzťahom hrdinu je ten, ktorý má s postavou menom Haľa, symbolizujúcou matku Rus. Ich spojenie opisuje ako “sadamasochistické etudy”, či “scénky zo života úchylákov” [12, s. 60]. Keď spolu majú styk, hrdina hovorí, že sa cíti tak, “ako sa zrejme cítia znásilňovaní” [12, s. 77],

ich splynutie je vždy sprevádzané fyzickým násilím, čo považujeme za znak toho, že symbol Ruska je hrdinovi proti srsti, ale nevie sa vymaniť z jeho pomyselných pazúrov. Počas vzťahu s Haľou sa postava začne stretávať s americkou občiankou Astrid, s ktorou usporadúvali “šialené starorímske orgie” [12, s. 69], ktorými mu táto žena učarovala, a epizóda nevery v nás evokuje symbol inklinácie k západu po rozpade Sovietskeho zväzu.

V súvislosti so sexom opisuje aj Mitana častokrát zamlčovanú tému nevery. Hlavný hrdina sa netají tým, že si občas uláví s inou ženou, a jeho manželku to paradoxne vzrušuje, lebo má potom pocit, že ho má vo svojej moci. Hovorí mu, že “vtedy ťa mám najradšej, [...] keď mi šepkáš do ucha: roznes ma na kopytách, znič ma, roztrhaj ma v zuboch” [13, s. 73]. Manželka hrdinu je plytký, bežný človek, ktorý je ako osol — “je spokojný, keď si môže naplniť žalúdok [...] a svoj pohlavný pud ukája pod ustavičnou hrozbou nebezpečenstva, že ho oslica kopne do prirodzenia” [13, s. 173–174] a tak, ako aj “prasa dáva prednosť výkalom pred sladkosťami” [13, s. 173–174], aj takýto ľudia sa radšej uspokojia s pominuteľným namiesto hľadania zmyslu existencie.

Okrem toho “má problémy s telesnosťou” [13, s. 239], zúfalo túži po sexe, chce nájsť spojenie, ale iba fyzické, rada by sa znovuzrodila tam, kde vraj Šrí Krišna “obšťastňoval celé húfy pastierok” [13, s. 239] a vraví, že “to je raj ako stvorený pre ňu” [13, s. 239]. A preto žiarli, že jej muž D. Mitana (T. Eliáš) “obcovoľ s démonmi [...] a tou cundrou literatúrou” [13, s. 243] a nie s ňou. Jemu prinášalo písanie románu rovnakú “rozkoš [...] ako milovanie” [13, s. 141], nachádza v ňom náznak spojenia s vlastným vnútrom.

V “Moskoviáde” majú ženské postavy tiež celkom široké zastúpenie. Ženy Andruchovyč v danom románe opisuje v prvom rade ako pobehlice, ktorých “jazyk je plný pohrdavej nadradenosti nad ničotným mužským rodom a jeho živočíšnymi potrebami a záľubami” [12, s. 20]. Navyše hovorí, že súčasné ženy len ťažko dokáže odlíšiť od mužov, pretože “hlavy majú napoly plešaté [...], šíri sa od nich zápach žumpy” a “nohy majú zrejme chlpaté” [12, s. 40].

Čo sa týka spájania pohlaví, Andruchovyčove ženské postavy upozorňujú na to, že je teraz moderné v jazyku nerozlišovať rod, a preto si ich hlavný hrdina predstavuje “s poriadnymi penismi a — hlavne — semenníkmi na príslušnom mieste” [12, s. 10]. Ak vezmeme do úvahy fakt, že exhibicionistické správanie, či vyjadrovanie sprevádza častokrát nedostatočná maskulinizácia [8], potom by sme mohli tvrdiť, že autor zvolil dané prirovnanie preto, aby demonštroval silu ich osobnosti pomocou veľkých genitálií.

V románe “Hľadanie strateného autora” sa stretávame, na rozdiel od “Moskoviády”, aj s témou incestu, ktorý bol podľa Lucifera hlavným dôvodom biblického príbehu bratovraždy Ábela a Kaina. Tak silno túžili po milostnom splnutí so svojou sestrou Lilith, ktorú “milovali vášnivou bratskou láskou” [13, s. 117]. Horlivá žiarlivosť vyvolaná tým, že Lilith uprednostnila Ábelov falus pred Kainovým, donútila Kaina zavraždiť vlastného brata.

V súvislosti s incestom Mitana píše, že podľa neho Freud svoje teórie osnoval na danej tematike preto, že sám trpel Oidipovským komplexom, dokonca sa údajne pri pohľade na svoju nahú matku “pohlavne vzrušil” [13, s. 118], a pomocou skúmania a opisovania daného javu ospravedlňoval sám pred sebou vlastné vnútorné impulzy.

Mitana aj Andruchovyč odôvodňujú ľudskú nedokonalú existenciu prostredníctvom človeku prirodzene blízkych motívov, či fyziologických procesov, ktoré sú spoločensky držané pod rúškom tajomstva, a preto sa daný spôsob vyjadrovania považujú za neprijateľný, proti srsti, vyvolávajúci šokantnú reakciu. Avšak práve vďaka tomu, že odkrývajú vo svojich textoch tabuizované témy, dávajú priestor na to, aby sme pochopili, že v tomto materiálne založenom svete sú to úplne prirodzené javy, ktorými sa len ľudia snažia vyjadriť vnútornú podstatu, čo je ale, bohužiaľ, nemožné, pretože, ako sme vysvetľovali pri opise Lacanovej teórie, reálne nemožno symbolicky uchopiť.

Záver. Analýza románov Mitana a Andruchovyča v kontexte “lexikálneho exhibicionizmu” nám teda umožňuje dospieť k záveru, že napriek výrazným sociokultúrnym rozdielom medzi oboma autormi obaja dosahujú relevantné výsledky spojené, na jednej strane, predovšetkým s prekonávaním sexuálnych tabu, a na druhej strane, s hlbokým prienikom do základov ľudskej existencie, naplnenej neriešiteľnými rozpormi a neprehliadnuteľnou osamelosťou, ktorej tragickosť paradoxne popiera exhibicionistická nehoráznosť.

Літэратура

1. Адвеев П. Структурный психоанализ Жака Лакана простым языком. URL: <https://www.b17.ru/article/339521/>
2. Борисов Д. Как читать Жака Лакана. URL: <https://goriky.media/context/kak-chitat-zhaka-lakana/>
3. Васин А. С. Эксгибиционизм. URL: <https://kiberis.ru/?p=33195>

4. Гриздак В. Символ и язык как структура и граница поля психоанализа. URL: <https://psychoanalysis.by/2020/09/23/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F-%D0%B6%D0%B0%D0%BA-%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BD-%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB-%D0%B8-%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA-%D0%BA%D0%B0%D0%BA-%D1%81%D1%82%D1%80/>
5. Лакан Ж. Функция и поле речи и языка в психоанализе. Москва : Гнозис, 1995. 106 с.
6. Мартынова Ш. Кратчайшее введение в литературу постмодерна. URL: <https://gorky.media/context/kratchajshee-vvedenie-v-literaturu-postmoderna/>
7. Можейко М. А. Сексуальность в постмодернизме. URL: https://www.Socionic.Ru/index.Php/s/3919-seksualnost_v_postmodernizme
8. Фатеев А. Эксгибиционизм: сексологическая оценка и психоаналитическое понимание. URL: https://www.b17.ru/article/exhibitionism_psychoanalysis/
9. Фрейд З. Введение в психоанализ. Харьков : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 550 с.
10. Штейнбук Ф. М. Засади тілесного міметизму у текстових стратегіях постмодерністської літератури кінця ХХ — початку ХХІ століття. Київ : Педагогічна преса, 2007. 292 с.
11. Ямпольский М. Демон и Лабиринт (Диаграммы, деформации, мимесис). Москва : Новое литературное обозрение, 1996. 335 с.
12. Andruchovič J. Moskoviáda. Bratislava : Kalligram, spol. s. r. o., 2013. 200 s.
13. Mitana D. Hľadanie strateného autora. Levice : KK Bagala, 2017. 309 s.

References

1. Adveev P. Strukturnyj psihoanaliz Zhaka Lakana prostym jazykom. URL: <https://www.b17.ru/article/339521/>
2. Borisov D. Kak chitat' Zhaka Lakana. URL: <https://gorky.media/context/kak-chitat-zhaka-lakana/>
3. Vasin A. S. Jeksgibicionizm. URL: <https://kiberis.ru/?p=33195>

4. Grizdak V. Simvol i jazyk kak struktura i granica polja psihoanaliza. URL: <https://psychoanalysis.by/2020/09/23/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F-%D0%B6%D0%B0%D0%BA-%D0%BB%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BD-%D1%81%D0%B8%D0%BC%D0%B2%D0%BE%D0%BB-%D0%B8-%D1%8F%D0%B7%D1%8B%D0%BA-%D0%BA%D0%B0%D0%BA-%D1%81%D1%82%D1%80/>
5. Lakan Zh. Funkcija i pole rechi i jazyka v psihoanalize. Moskva : Gnozis, 1995. 106 s.
6. Martynova Sh. Kratchajshee vvedenie v literaturu postmoderna. URL: <https://gorky.media/context/kratchajshee-vvedenie-v-literaturu-postmoderna/>
7. Mozhejko M. A. Seksual'nost' v postmodernizme. URL: https://www.Socionic.Ru/index.Php/s/3919-seksualnost_v_postmodernizme
8. Fateev A. Jeksgibicionizm: seksologicheskaja ocenka i psihoanaliticheskoe ponimanie. URL: https://www.b17.ru/article/exhibitionism_psychoanalysis/
9. Frejd Z. Vvedenie v psihoanaliz. Har'kov : Knizhkovij Klub "Klub Simejnogo Dozvillja", 2017. 550 s.
10. Shteinbuk F. M. Zasady tilesnogo mimetyzmu u tekstovykh stratehiikh postmodernistskoi literatury kintsia XX — pochatku XXI stolittia. Kyiv : Pedahohichna presa, 2007. 292 s.
11. Jampol'skij M. Demon i Labirint (Diagrammy, deformacii, mimesis). Moskva : Novoe literaturnoe obozrenie, 1996. 335 s.
12. Andruchovič J. Moskoviáda. Bratislava : Kalligram, spol. s. r. o., 2013. 200 s.
13. Mitana D. Hľadanie strateného autora. Levice : KK Bagala, 2017. 309 s.

Стаття надійшла до редакції 27.11.2021 р.

Прийнята до друку 01.12.2021 р.

Массайова Ванесса

студентка Університету Каменського в Братиславі
Братислава, 814 99, Словацька республіка

Massayova Vanessa

Student of Comenius University in Bratislava
Bratislava, The Slovak Republic

Vanessa Massayová

Univerzita Komenského v Bratislave
Šafárikovo námestie 6, 814 99 Bratislava

e-mail: massayova2@uniba.sk